

В.О. Козуб, канд. екон. наук, доц. (*ХДУХТ, Харків*)

О.Є. Чатченко, канд. екон. наук, доц. (*ХДУХТ, Харків*)

ФОРМИ ІНТЕГРОВАНІХ СТРУКТУР БІЗНЕСУ В ЕКОНОМІКАХ ПРОВІДНИХ КРАЇН СВІТУ

У сучасних умовах розвитку світової економіки все більшого значення в якості засобів здійснення спільної діяльності та взаємовигідного співробітництва набувають інтегровані структури бізнесу (ІСБ). Світовими лідерами серед ІСБ за капіталізацією є представники конгломератів General Electric (США) та концерни: нафтової галузі Royal Dutch Shell (Нідерланди), BP і Exxon Mobil (США), а також автомобілебудування й споживчої електротехніки Toyota Motor (Японія), банківської сфери HSBC Holdings (Великобританія), Banco Santander (Іспанія) та телекомунікаційний концерн AT&T (США).

Найсуттєвішими в цьому напрямі є розробки зарубіжних авторів (Р. Каплан, Д. Нортон, Н. Олве, К. Хьюберт, П. Нівен, М. Браун) і вітчизняних дослідників (роботи В. Пономаренка, О. Пушкаря, С. Авдашевої, В. Горбатова, М. Кизима, Я. Паппе, Л. Чепурди). В процесі забезпечення ефективного функціонування інтегрованих структур бізнесу в економіках провідних країн світу доцільно вивчити найпоширеніші їх форми, до яких відносять концерни, фінансово-промислові групи та стратегічні альянси.

Одними з головних суб'єктів господарювання у провідних країнах світу є промислові концерни. Так, провідні позиції серед промислових концернів економіки США займають Exxon Mobil (нафтогазова галузь) і AT&T (телекомунікації). Безумовним лідером серед галузей економіки Японії за масштабом діяльності концернів є автомобілебудування й споживча електротехніка, представлена такими інтегрованими структурами: Toyota Motor, Honda Motor, Sony і Nissan Motor. Лідерами серед промислових концернів економіки Німеччини є представники автомобілебудування і споживчої електротехніки: Daimler, Volkswagen Group, а також хімічної промисловості: BASF Group і Bayer Group.

Дослідження співробітників лабораторії економічного аналізу групи Морганів (США) щодо особливостей формування й функціонування фінансово-промислових груп (ФПГ) в окремих країнах світу показали, що панівні позиції у світовій економіці належать лише більше тисячі найбільших ФПГ із 22 країн світу. Лідерами з кількості ФПГ, активів, що належить їм, і обсягу продажів

є дві країни – США і Японія, на які припадає 64,7% загальної кількості найбільших ФПГ світу, 62,6% їхніх активів і 71,2% обсягу продажу продукції. Якщо до цих країн додати ще три країни – світові лідери з кількості ФПГ (Великобританію, Францію, Німеччину), то на п'ять перших країн припадає 82,3% загальної кількості найбільших ФПГ світу, які концентрують 83,2% активів і реалізують 90,1% продукції.

Структура й характер діяльності інтегрованих об'єднань різних форм капіталу у вигляді ФПГ у різних країнах світу виявляють як схожі риси, так і відмінності. Специфіка обумовлена насамперед історичними й національними особливостями формування ФПГ у тій або іншій країні світу, ступенем розвитку фондового ринку, роллю держави і фінансових установ у питаннях корпоративної власності, особливостями законодавчого регулювання корпоративних відносин (особливо антимонопольного законодавства), еволюцією методів організації й управління.

Останнім часом у світовій економіці активізувалося ділове співробітництво між фірмами у формі стратегічних альянсів (СА). Уже на початку ХХІ ст. експерти оцінювали загальносвітовий оборот СА у 40 трлн дол. США. Сьогодні кожна з 500 найбільших компаній світу бере участь у середньому в 60 подібних альянсах. СА містять у собі всі типи компаній і мають цілий ряд різноманітних форм, оскільки участь у міжфірмовому співробітництві беруть компанії майже всіх галузей економіки у всіх регіонах світу.

Відповідно до результатів дослідження вчених Гарварда, стратегічні альянси утворюються переважно підприємствами – вихідцями зі США, Західної Європи та Японії. Для реального розподілу СА характерні такі риси: 1) європейські компанії відіграють домінуючу роль у світовій системі альянсів; 2) найактивнішими в організації альянсів серед європейських компаній є французькі й англійські; 3) усередині європейські альянси кількісно перевершують американські; 4) японські компанії, незважаючи на сформовану думку, не роблять такого істотного впливу на формування СА. Причинами більшого поширення СА в Європі є створення спільного ринку в Європі та європейське законодавство, яке більш лояльне, ніж американське, і не заважає збільшенню числа альянсів. Стратегічні альянси сконцентрувалися в першу чергу у високотехнологічних галузях економіки країн, які мають високі витрати із входу, високі тарифні й нетарифні бар'єри, технології, що швидко змінюються, і значні операційні ризики.

Таким чином, визначені форми інтегрованих структур бізнесу відіграють суттєву роль в економіках провідних країн світу.